

Ekinlik Rum Kız Okulu

Emre Kishalı, Ioannis Papachristou

Marmara ilçesi, Ekinlik Mahallesi	İnşa dönemi / yılı: 1911
	Mevcut durumu: Metruk
GPS: 40°32'46.1''K 27°29'08.9''D	Mülkiyet durumu: Maliye Hazinesi
Tescil tarihi ve numarası: Bursa KTVKBBK 18.08.1990 - 1297	

Tarihçe

Ekinlik Adasında 19. yy'ın başından itibaren bir kız okulu vardı. Koutali'lilerin Evangelismos Derneği'nin 1870 tarihli tüzüğünden bu kız okulunun Panagia (diğer adıyla Koimisis tis Theotokou) Kilisesi ve erkek okulunun arkasında konumlandığı bilinmektedir (Fig. 1). Kız Okulu'nun işletmesinden sorumlu olan Dernek, 1906 yılındaki yangından sonra yeniden inşasını da üstlenmiştir. Okul, 1906 ile 1910 yılları arasında Sokrates

Zacharof'un ki de dahil olmak üzere adalıların evlerinde hizmet vermiştir. Dernek, 3 Ekim 1910 tarihinde okulu yeniden inşa etmek, eski okulun ayakta kalan duvarlarının sağlamlığını kontrol ettirmek amacıyla o sırada Avşa'da çalışan bir mimarı getirmek ve inşaat için kaynak toplamak üzere padişah fermanı istemeye karar vermiştir (*Praktika*, 1894-1911).

Fig. 1: Güney ve batı cepheler

Yeni okulun inşası 1911 yılı baharında üç ay sürmüş ve üç katlı muhteşem bir yapı için Dernek 48.959 kuruş harcamıştır. İnşaat için Marmara Adası Çınarlı köyünden 15.500 okka sönmüş kireç; ve İstanbul'dan sipariş verilen 30.000 kiremitle birlikte, ahşap ve faklı malzemeler kullanıldığı bilinmektedir (Lev. X-XI no.42-43). Dernek, Ekinlik kökenli, ünlü İstanbullu mimar Periklis Fotiadis'ten kız okulu için mimari plan hazırlamasını istemiştir (Valsamis – Lampadaridis 1940, 146-153). Ne var ki, Cumhurbaşkanlığı Osmanlı Arşivi'nde bulunan plan muhtemelen o sırada İstanbul'da Fotiadis'in ofisinde çalışmakta olan Christof Kalfas'ın imzasını taşımaktadır (Fig. 3).

Okul binası 1935 depreminde ciddi şekilde hasar görmüş ve ardından ne yeniden inşa edilmiş ne de bir daha kullanılmıştır.

Mimari

Ekinlik Rum Kız Okulu'nun yer aldığı parsel, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nde

'harap okul ve arsası' olarak nitelenmiş olup 456,84 m²'lik bir alanı kapsamaktadır. Günümüzde boş ve harap olarak duran tarihi bina, Ekinlik Adası limanının batısında ayırık nizamlı ve güney cephesi Marmara Denizi'ne sıfır konumlanacak şekilde inşa edilmiştir.

Okul, yaklaşık 160 m² oturum alanına sahip ve kare planlıdır. Kuzey-güney doğrultuda kot farkı bulunmaktadır (Fig. 1). Güney cephede, yapının bodrum kat ve zemin kat cephe düzeni okunabilmektedir. Kuzey cephede ise herhangi bir görünüş algılanmamaktadır fakat bodrum kat planı ve iç mekana ait duvar izleri görülmektedir (Fig. 2). Binanın batısında yer alan giriş merdivenleri zemin kata erişimi sağlamaktadır. Günümüze ulaşan basamakların bir bölümünden anlaşıldığı kadarıyla deniz yönünden (güney) kuzeye doğru yükselen merdivenler, zemin kat seviyesinde doğuya dönüş yaparak batı cephe zemin seviyesinde bir açıklığa bağlanıyor olmalıdır. Mevcutta üzeri yoğun bitki

Fig. 2: Bodrum kat ara duvarlar ve zemin katın güney duvarı, kuzeyden görünüm

örtüsüyle kaplanmış olan merdiven basamaklarının bodrum kat ve alt kotlardaki devamlılığı takip edilememektedir.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri kayıtlarında (eski Başbakanlık Osmanlık Arşivi) okulun kat planları ve görünüşüne dair çizimleri bulunmaktadır (Fig. 3). Bu çizimler ile güncel durum karşılaştırıldığında, batı cepheye bulunan bodrum kata ait giriş ve mekanlar görülmektedir. Çizimde bu kat seviyesinde üç adet mekân bulunurken, mevcutta dört mekân tespit edilmiştir. Kuzeyde bulunan mekân, arşiv planının aksine bir duvar ile ikiye ayrılmıştır. Batıda bulunan bodrum kat girişi ikiye ayrılan kuzey mekanlardan batıda bulunan 4,10x4,90 m'lik bölüme açılmaktadır. Kuzey bölümdeki doğu mekanın ölçüleri ise 4,10x5,70 m'dir. Söz konusu iki mekanı birbirinden ayıran ara duvarlar ve kapı açıklığı arşiv planında yer almamaktadır. Bu da yapının plan dahilinde inşa edilmediğini ya da dönem içinde onarımlar geçirdiğini düşündürmektedir. Arşivdeki plana göre kuzeydoğu bölümde bulunan merdiven vasıtasıyla doğu yönde dışa taşma yapan ıslak hacimli bölüme ve zemin kattaki (üst kat) doğu cepheye bakan odalara ulaşılmaktadır. Günümüzde ıslak hacimlere ve merdivenlere ait izler okunmamaktadır. Bodrum kattaki kuzey alandan ise güneyde bulunan mekanlara geçilmektedir. Güneydoğuda bulunan mekânın (6,00x5,12 m) doğusunda yaklaşık 130x60 cm boyutlarında üstü basık kemerli bir açıklık vardır. Güneyinde ise üç adet 30x60 cm boyutlarında üstü kemerli pencereler yer almaktadır. Bu bölümden yapının güneybatısındaki mekâna (5,12x5,12 m) geçilmektedir. Bu mekânın batı cephesinde üstü kemerli pencere açıklığı görülmektedir.

Arşiv çizimlerinden anlaşıldığı kadarıyla yapının zemin kat giriş holünde birinci kata erişimi sağlayan fakat günümüze ulaşmayan bir merdiven daha görülmektedir (Fig. 3). Zemin kat girişinin karşısında, bodrum kattan zemin kata ulaşan merdiven ve sahanlığı da yine bu kata ait plan çizimlerinde görülmektedir. Söz konusu sahanlıktan kuzey ve güney yönde iki farklı odaya geçilmektedir. Bu bölümlerden güneyde bulunan

mekâna giriş holünde yer alan ayrı bir kapı ile de geçiş sağlanmıştır. Giriş holünün güneybatısında 6,00x6,00 m boyutlarında başka bir mekân daha bulunmaktadır.

Birinci kat ise tamamen yıkılmış durumdadır ve yalnızca arşiv çizimlerinden yola çıkarak tanımlanabilmektedir. Anlaşıldığı kadarıyla zemin kat planı ile simetrik düzendedir. Kuzeybatıda yer alan giriş holü ile birlikte kuzeydoğu, güneydoğu ve güneybatı bölümlerde yer alan üç mekan vardır.

Günümüze en iyi korunmuş halde ulaşan denize bakan güney cephe incelendiğinde bodrum kat seviyesinde doğuya yakın kenarda bulunan üç adet kemerli küçük pencere görülmektedir (Fig. 1). Zemin katta ise 120 cm genişliğinde çevresi söve ile kaplanmış dört adet pencere bulunmaktadır. Bodrum kat ile zemin kat arasında dışarıya taşırılmış tuğla elemanlardan oluşan kat silmesi görülmektedir. Zemin kat ve birinci kat arasında ise üç adet yatay kuşak profil ile oluşturulmuş farklı bir kat silmesi bulunmaktadır.

Genel itibarıyla bina yapım tekniği moloz taş ve tuğla yığma olarak tespit edilmiştir. Bodrum ve zemin kat güney-doğu-batı cephelerden yapım tekniği okunmaktadır. Merdiven ve döşemeler ile ilgili mevcut duruma dair bir ize rastlanmaması dolayısıyla yorum yapılamamıştır.

Alan çalışmasında bodrum kat incelenmiş olup kuzey duvar kalınlığı yaklaşık 81-82 cm olarak tespit edilmiştir (Fig. 2). Ara duvarların kalınlığı ise 52~55 cm arasında değişmektedir. Bodrum kat mekânından, zemin kata geçerken yığma yapı malzemesi farklılaşmaktadır. Moloz taş yığma duvar, zemin kat döşeme seviyesinde 30 cm incelemeler üstünde altı delikli tuğladan yapılmış yığma duvarları taşımaktadır. Duvar örgüsü 20x9,5x6,5 cm boyutlarındaki tuğlaların iki düz tuğla sıra üstüne bir düz iki yarım sıra şeklinde dizilmesiyle oluşturulmuştur. Bodrum kattan zemin kata geçişlerde 22x10x6 cm ölçülerine sahip dolu tuğlaların 4 cm dışarıya taşırılarak oluşturulmuş kat silmeleri dikkat çekmektedir.

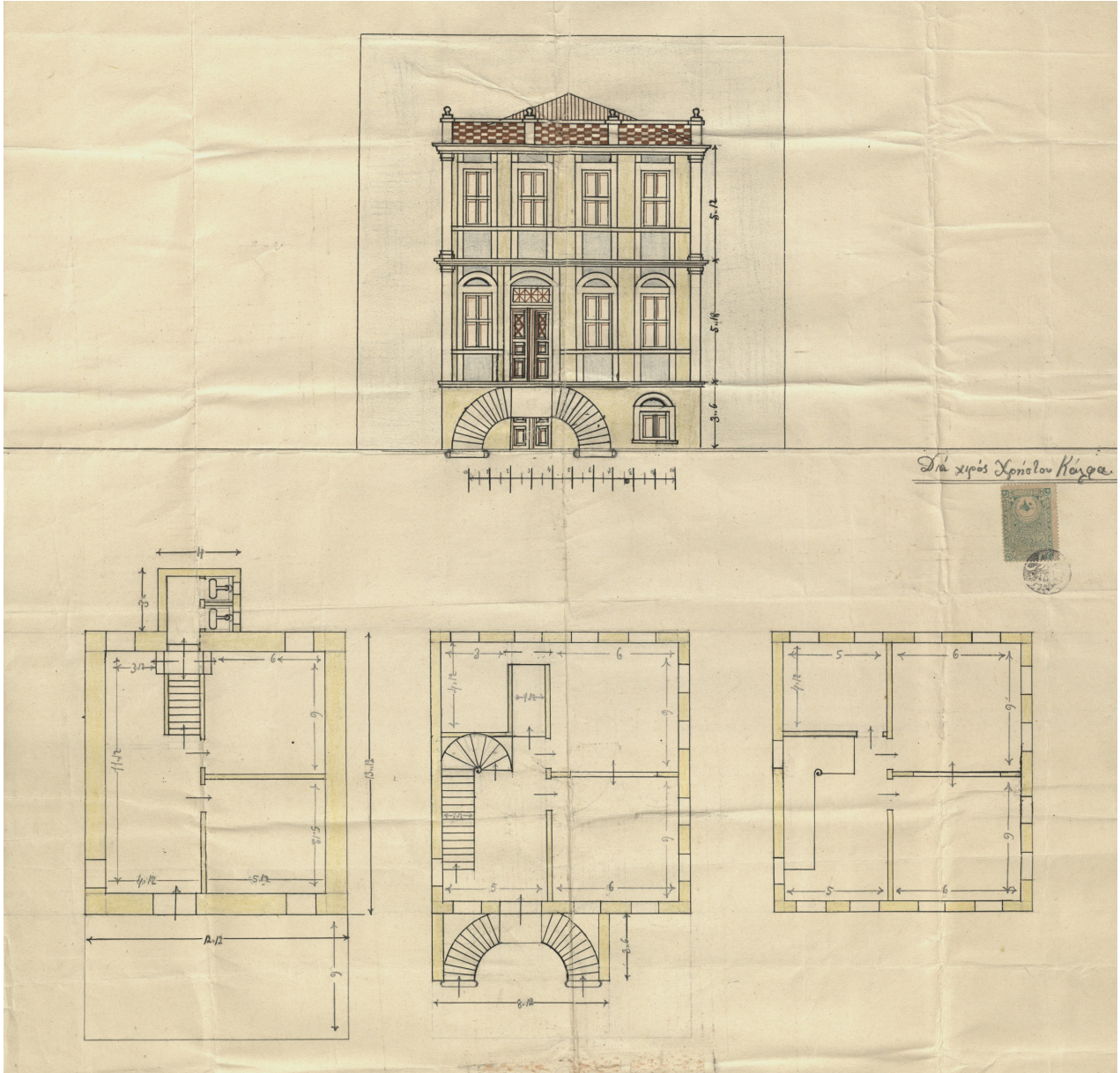

Fig. 3: Yapının çizimleri (İ.MF 19/3)

Moloz taş taşıyıcı duvarlarda hatıl ve lento gibi yapı elemanlarına ait izlere rastlanmıştır. Batı cephesinde yer alan bodrum kat kapı açıklığının toprak seviyesine yakın bölümünde 6x6 cm boyutlarında ahşap hatıl görülmüştür. Güney cephesi bodrum kat beden duvarında da özgün ahşap elemanlar görülmektedir. Doğu cephesi duvarında ise ıslak hacimlere geçişi sağlayan kapının üstünde 16,5x20 cm kesitinde lento boşluğu tespit edilmiştir.

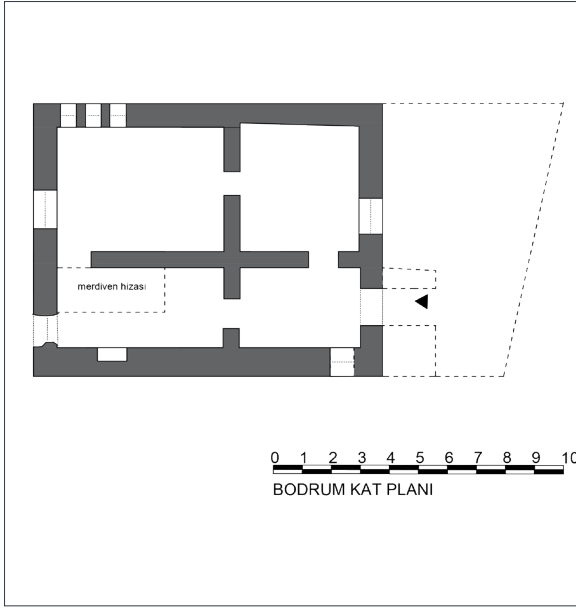
Güncel Durum

Tarihi yapının birinci kat beden duvarlarının tamamı, tüm kat döşemeleri ile çatı konstrüksiyonu günümüze ulaşmamıştır.

Zemin kat yığma duvarlardan güney cephesi ayakta iken diğer cephelerin duvarları büyük oranda yıkılmıştır. Bodrum kat dış ve ara duvarlar mevcuttur. Yapının özgün olarak günümüze ulaşmış güney cephesinde malzeme kaybı ve yapısal çatlaklar görülmektedir. Yapıya giriş kontrolsüzdür ve çevresinde herhangi bir bilgilendirme tabelası bulunmamaktadır. Bitkilenme, özellikle bodrum katta yoğunlaşmıştır ve yapı çevresine dağılmaktadır.

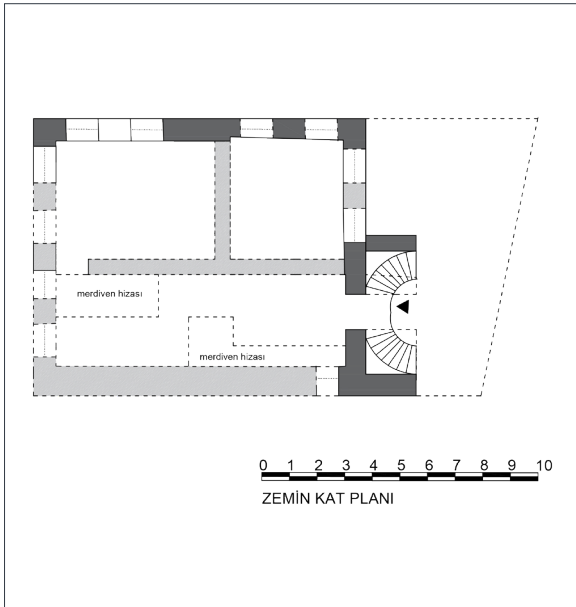
Risk Değerlendirmesi ve Öneriler

Tarihi yığma yapılarda duvarlar arasındaki bağlantının sağlanması ve yapının kutu davranışına sahip olması beklenmektedir. Oysa

söz konusu yapının zemin kat güney cephesinin günümüze ulaşması ve diğer cepheler ile bağlantısının bulunmaması, bu cephenin hasar görebilirliğini arttırmaktadır. Güney cephesinde derin çatlaklar ve malzeme kaybının görülmesi, yapının tuğla yığma duvarının çevre koşulları dolayısıyla gün geçtikçe daha çok bozulmaya maruz kalacağını bir işaretidir. Güney cephenin bodrum kat seviyesinde Marmara Denizi'nin bitişiğinde yer alması duvarın malzeme dayanımını azaltabilmektedir. Moloz taş beden duvarlarının dış etkilere açık olması da yapı açısından risk oluşturmaktadır.

Yapının günümüze ulaşan bölümleri için sağlamlaştırma müdahale biçimi önerilmektedir. ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'ne göre sağlamlaştırma "Kültür varlığının bozulma sürecinin engellenmesi/yavaşlatılması amacıyla malzemesinin ve/veya taşıyıcı sisteminin dayanımının artırılması, mevcut fiziksel ve mekanik özelliklerinin iyileştirilmesi işlemleridir" şeklinde tanımlanır. Özgün yapı elemanları büyük oranda kaybolan yapıların bütünlemesi tartışmalı bir durumdur. Özellikle hasar görebilirliği yüksek güney cephesinin kutu davranışını, özgün malzeme ile bütünleyerek yeniden kurgulamak tasarım/koruma sorunsalı olarak görülmektedir.

Günümüze ulaşan Rum Kız Okulu'nun Ekinlik Adası'nda kamuya açık bir mekân olarak kurgulanması yapının sürekliliği açısından önemlidir. Katılımcı koruma yöntemleri ve paydaşlar ile karar verilmesi gereken işlev, yapının korunmasına katkı sağlayacaktır. Güney Marmara Adaları genelinde nadir okul yapılardan olan, Ekinlik Adası'nda ise tek olan yapının katılımcı ve önleyici koruma prensipleri ile ekonomik, mimari, estetik ve belge değerlerini göz önünde bulundurarak yeniden değerlendirmek, yapının özgün öğelerini ve görüntüsünü koruyarak yeni tasarım olanaklarını programlamak gereklidir.

